

gaură-n cer

C. D. ZELETIN

Gânduri despre onoare (II)

Gratuitatea actului de onoare e de natură a fi socotită opera unui descumpănit ori a unui nebun, ea nearticulându-se nicicum cu interesele felurite ale luptei, aparent atât de firești, prin care omul caută să rămână în viață, să se opintească în înverșunarea biologică, în ideea de tranzație și să soarbă cât mai mult din timpul rezervat vieții. Este absolutul nobleței, prin care se detașează de fascinațiile răului descoperit în mașinăriile existenței trupesti.

Prin onoare, omul se desprinde și de accepțiunea unanimă de viață, în care răul poate fi producător și de bine, însă de acel bine părelnic, exclusiv pământesc, iluzoriu, trecător. Omul pare să se rupă de „interesele” vieții... Când, la 14 martie 1947, în plină ofensivă a malignității comuniste, profesorul universitar de anatomie de la Facultatea de Medicină din București, savant descoperitor al sistemului hipofizar, Gr. T. Popa, a susținut, plin de o nobilă cutezanță, în aula Academiei Române, conferința *Tensiunea nervoasă și boala secolului*, ce se va regăsi postum în capodopera sa de gândire, cartea *Reforma spiritului*, colegul său, profesorul Ștefan S. Nicolau, viitor demnitar comunist, a exclamat în franțuzește, cu glas tare, îngrozit de aserțiunile de un curaj nemaîntâlnit ale lui Gr. T. Popa:

- *Il est fou! Il a perdu son esprit de conservation!*

E nebun! Și-a pierdut spiritul de conservare!

Dincolo de efectul scontat, el definea, *malgré lui*, exact inversul a ceea ce voia, și anume, extraordinarul spirit al onoarei pe care Gr. T. Popa tocmai îl dovedise, atacând în public viciile marxismului sovietizant care ne cotopeau țara... Ștefan S. Nicolau răstălmăcea „tocmai acest spirit pe care tatăl meu încerca să-l reformeze”, va scrie la bătrânește doctorul Gr. T. Popa, fiul savantului! Câțiva ani mai târziu, printr-o abstractă strângere cu ușa, să-i spunem așa, Ștefan S. Nicolau îi va întinde fiului o foaie de hârtie pe care să scrie că tatăl său fusese suferind mintal. Era o tentativă zadarnică și ipocrită de a separa starea absolută a onoarei, numită de el nebulie, de puritatea imaginată și falsă a ideologiei marxiste.

Pe de altă parte, e posibil – dar, totuși, puțin probabil – ca acel mare oportunist abil să-și fi luat, prin celebra lui replică, o măsură de precauție, în sensul că, în cazul unui eșec al fragedului comunism de la noi, el să apară ca un salvator al colegului său, Gr. T. Popa, tocmai prin faptul de a-l fi declarat sus și tare nebun. Or, un nebun nu poate fi lichidat, fiind un bolnav. Nu cred însă că a fost așa, întrucât genul acesta de oameni credea că isprava marxismului în România e veșnică. Numai un nebun se putea împotrivi fatalității care, în ochii lui Ștefan S. Nicolau, era comunismul, numai un om înafara deplinătății facultăților mintale nu-și dădea seama de inutilitatea unui atare gest! Or, tocmai nebunia și inutilitatea sunt aparențele onoarei celei mai înalte. Ele rup complet minima complicitate a spiritului cu materialitatea pe care o presupune viața fiecăruia, cu cerințele pasagere ale momentului social, ale psihologiei de obște, al epocii, în ultimă instanță cu ale vieții pământești, cu adaptarea la împrejurări și cu amânarea pe care o presupune speranța. Onoarea sacră e promptă, solitară și nu intră în rezonanță decât cu propria ei vibrație. Ea există dincolo de morală, care, să nu uităm, poate fi și laică, pentru a nu spune atee, se află în afara timpului și a spațiului de El create.

Proba trecerii în empireul onoarei e jertfa de sine. Sfinții și martirii ne arată că onoarea e o plutire în flăcările propriului rug și o contemplare a izvorului de sânge pe care ei înșiși îl întrușipează.

În cazul de excepție al sfinților, martirilor, eroilor și al unor diriguitori de popoare, onoarea e o stare inefabilă, o grație de Sus. Ea ține de calitate, nu de cantitate, de aceea respinge cuantificarea, refuză termenii cantitativului. I-aș găsi mai curând echivalentul în „legea tot sau nimic”, atât de cunoscută în medicină. În consecință, respinge gradele de comparație. E destul de jalnic pentru o ființă omenească să aibă o *oarecare onoare*. Ideea aceasta de absolut îmi aduce în minte versurile lui Alexandru Macedonski: *La cer s-ajunge dintr-un salt/ Ori nu s-ajunge veci de veci...* Pe o scară a valorilor omenești, deci mai sus ori mai jos în realitatea vieții și-n considerația semenilor, stau doar purtătorii însemnelor onoarei, mai rar potirul ei de foc; măsurabilă poate fi doar bucuria și înălțarea, amândouă morale, pe care le trezește recunoașterea ei.

Simțul onoarei scade odată cu creșterea gradului de civilizație, în care individul de onoare se topește în magma societății căreia eroismul îi este mai puțin propriu. În societatea modernă prevalează convenția, prin definiție colectivă, criteriul mercantilului și al randamentului. Onoarea încetează a mai fi stâlpul de foc din fața unei mulțimi care aleargă nici ea nu știe unde. Onoarea individului, atunci când există, se pierde în pasta imensă a masochismului social.

Ocotritorul lui Leonardo da Vinci în Franța bătrâneților lui, Regele Francisc I, în brațele căruia omul desăvârșit al Renașterii și-a dat obștescul sfârșit, formulând adagiul după care totul se pierde afară de onoare, i-a atribuit acesteia o natură spirituală și o dimensiune eternă, îndreptându-o cu eleganță spre metafizic.

Onoarea rămâne astfel o existență în sine. În polisemantismul noțiunii, ea presupune, desigur, integritatea morală, probitatea, faptul de a fi pildă Binelui, cutezanța extremă, cinstea, dar și modestia - mai curând aș spune smerenia, care e modestia raportată la Creator, fără ostentație, afișaj, fală.

Onoarea este Înălțarea la Cer a cuviinței și cale spre idealitatea omenească.

dezordinea în care lucrurile

când s-a rătăcit din difuzor se auzea vocea lui
în aer creșteau alte fire și se opreau
lângă colțul gurii

ne-a povestit câte a îndurat în toți aniiăștia.
muzica și curenții de aer erau pe buzele ei
și mi-au apărut pe sub pleoape. spune-mi despre
muzica ta și ai grijă să nu răspunzi la telefon
când auzi soneria
am trecut apa pe o plută îngustă eu de mână cu
ține să te întorci pe același drum
dacă te pierzi în pădure n-ai nevoie de busolă.
întotdeauna se întâmplă ceva și ești aruncat în
alt luminis unde e cald și razele vântură
crenguțele înmugurite prin părul tău
luna degajă un gaz care-ți atacă plămânii. lasă-i
să afle și singuri. au nevoie din când în când de
câte o lecție care să-i îndepărteze de mal
am dat alarma și am rămas pe loc să văd ce se
întâmplă. mă înspăimântă doar flăcările pe care
le lasă în urmă
lucrurile se năruie cu o eleganță a lor – le
analizăm uneori le respingem și nu ne trebuie
nici antenă și nici stâlp de telegraf

Muzică de lift

Ai spus – să ne întâlnim și să dansăm
pe muzică de lift,
când ești aproape de mine, roțile se învârt
în gol într-o
direcție greșită, aș vrea să cred că noaptea
se lasă ca o
prelată pe deasupra noastră și orchestra
mai face o pauză,
atât cât mirele să sărute mireasa

și gheruțele pisicii să îngroape în nisip
un pui de șopărlă
de zile întregi nu mai știu nimic despre tine
și între timp
benzina s-a scumpit și animalele au mai scăpat
de câteva ori
de la circ

apasă butonul, poate etajul 3, lasă-ți capul
pe umărul meu
așa cum ai văzut în dramele cu femei
care iubesc excesiv
despre rotulele tale și despre sânii tăi
să vorbesc prin semne
cu pielea arsă de soare și amândoi
să fredonăm cel mai
sinistru refren:

Mi-ar fi plăcut să sparg atomi cu limba
sau cu somnul meu
vezi limpede, pe sub umbrele mici
și gri orașul ăsta moare lent

sfatul decisiv

pană să ajung propriul meu dresor,
am învățat o matematică a unghiilor tăiate
în grabă

obișnuit să-mi potolesc foamea cu gesturi
făcute din încheietură, regulie jocului mi
s-au părut dintr-o dată inutile și josnice

cu muzica mea am acoperit muzica altora
asta după ce am văzut femei ruinate,
luate-n pumni și picioare de un bărbat
înalt și frumos

mi-am făcut curaj și am părăsit adăpostul –
locul în care m-au lăsat să îngheț chiar dacă

Radu Ianovi

în camera de alături aveam o pianină și în
fiecare seară mă gândeam cum ar fi să o scot
afară pe geam

și mai sus, peste zidurile scorjite găseam
câte un disc de pick-up și fața crispată a
mamei

am trăit într-un Moskvici duhnind
a tutun și rugină, boala a deschis în
mine un muzeu al perdanților și când
am vrut să renunț, să pun capăt unui
lung șir de lovituri și reproșuri,
printr-un fel de transfer biologic
am primit sfatul decisiv: „e foarte
important să faci în așa fel încât să
rămâi în viață, încearcă măcar”

Un fluture și toate prin casă

Seara alerg pe lângă bazinul de înot
și-mi las pielea de pe gât să respire,
primesc vești de la oameni pe care credeam
că i-am uitat și înainte să
cobor între scânduri pășesc atent pe covor,
Alexi Murdoch tremură în
difuzor ca un fluture care se zbate
în abajurul veiozei

din tot ce-am avut și mi s-a părut imposibil
vreau să păstrez numai
mănușa de box și greutatea unui pumn
care atârână de corp ca
o sfoară, să iau tot ce-i al meu,
tot ceea ce cred că-mi aparține,
grămăjoara de așchii și senzația de apăsare
din stomac – să
părăsesc încăperea în care am dansat
pe întineric
iar ei să repare tabloul electric și dintr-o dată
să pornească toate
prin casă

Valuri și retrovizoare

Dacă mi-aș imagina dintr-o dată că nu sunt aici
și că patul arde încet pe terasă, holurile din viața
de ieri le-aș vedea prăbușite în semn de ieșire:

era ceva mai devreme care n-a reușit să-mi atingă
retina, o mișcare spontană și silueta șobolanului,
prins între două fisuri în faleză

nici măcar inima (vezi: bătaile inimii
pe obrazul jilav)

cineva te înțelege (dacă începe să plouă
și degetele
alunecă pe sub valuri)

Mai bine să-mi dai un cadru distant (trupul tău) pe
care
să-l apropii cu degetul pe ecran (vezi: pe nisip)